

افشای اطلاعات طبقه‌بندی شده

در حقوق کیفری ایران

دکتر مصطفی یوسف‌وند

www.ketab.ir

سرشناسه: یوسف‌وند، مصطفی، ۱۳۶۵

عنوان و نام پدیدآور: افشای اطلاعات طبقه‌بندی‌شده در حقوق کیفری ایران / مصطفی یوسف‌وند

مشخصات نشر: تهران، انتشارات دیده‌بان ۱۳۹۲

مشخصات ظاهری: ۲۲۶ ص

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: حفاظت اطلاعات؛ قوانین و مقررات، جنبه‌های مذهبی، اسلام، ایران

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۲ ۱۷ الف ۹/۳۰۴۲/۳ KMH رده‌بندی دیویی: ۳۴۲/۵۵ کتابشناسی ملی: ۳۲۱۳۰۰۴

انتشارات دیده‌بان

❖ عنوان کتاب: افشای اطلاعات طبقه‌بندی‌شده در حقوق کیفری ایران

❖ مولف: مصطفی یوسف‌وند

❖ ناشر: انتشارات دیده‌بان

❖ ویراستار علمی: دکتر غلامرضا محسنی

❖ ویراستار ادبی: فاطمه نیکنامی

❖ ناظر علمی: جواد بزرگی

❖ طرح روی جلد: رضا حسینی

❖ لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپ و نشر دانشگاه

❖ شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

❖ نوبت چاپ: اول، تابستان ۹۲

❖ قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-93837-2-6

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۸۳۷-۲-۶

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

آدرس: تهران، چهارراه پاسداران، انتشارات دیده‌بان، تلفن: ۲۳۱۱۲۲۳۱

راهنمای واژگان اختصاری

ق.م.ا قانون مجازات اسلامی

ق.م.ج.ن.م قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۷۵

ق.ا.و.ا.ا.م.و.س.د قانون مجازات انتشار و افشای اسناد محرمانه و سری

دولتی مصوب ۱۳۵۳

آ.ح.ا.و.م.ط آیین نامه حفاظت از اسناد و مدارک طبقه بندی شده مصوب

۱۳۷۵ ستاد کل نیروهای مسلح

آ.ط.ن.ا.س.و.م.د ... آیین نامه ای طرز نگهداری اسناد سری و محرمانه دولتی و

طبقه بندی و نحوه مشخص نمودن نوع اسناد و اطلاعات

مصوب ۱۳۵۹

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱
یادداشت مولف.....	ج
فصل اول: بررسی و شناخت انواع داده‌ها، اطلاعات و مفاهیم مرتبط.....	۱
گفتار اول: مبانی طبقه‌بندی داده‌ها و اطلاعات.....	۲
گفتار دوم: مفاهیم پایه.....	۱۳
بند اول: داده‌ها، اطلاعات و اسناد.....	۱۳
بند دوم: طبقه‌بندی.....	۱۹
بند سوم: افشاء در فضای وب و سایر.....	۲۰
گفتار سوم: گونه‌شناسی.....	۲۳
بند اول: تقسیم‌بندی براساس موضوع.....	۲۳
بند دوم: تقسیم‌بندی براساس نوع طبقه‌بندی.....	۲۹
گفتار چهارم: نحوه‌ی طبقه‌بندی و نگهداری اطلاعات داده‌ها.....	۳۳
بند اول: مقام تعیین‌کننده‌ی طبقه‌بندی.....	۳۵
بند دوم: نحوه‌ی نگهداری اطلاعات و داده‌های طبقه‌بندی.....	۳۶
بند سوم: تغییر و خروج از طبقه‌بندی.....	۵۱
فصل دوم: افشای عمدی اطلاعات طبقه‌بندی شده.....	۵۳
گفتار اول: افشای عمدی اسناد محرمانه و سری دولتی.....	۵۸
بند اول: عنصر قانونی.....	۵۸

- بند دوم: عنصر مادی..... ۷۰
- بند سوم: عنصر معنوی..... ۷۸
- گفتار دوم: افشای عمدی اطلاعات طبقه بندی شده نظامی..... ۸۰
- بند اول: عنصر قانونی..... ۸۰
- بند دوم: عنصر مادی..... ۹۱
- بند سوم: عنصر معنوی..... ۹۶
- گفتار سوم: افشای عمده داده های سری..... ۹۸
- بند اول: عنصر قانونی..... ۹۸
- بند دوم: عنصر مادی..... ۱۰۴
- بند سوم: عنصر معنوی..... ۱۱۰
- فصل سوم: افشای غیر عمدی اطلاعات طبقه بندی شده..... ۱۱۱
- گفتار اول: افشای غیر عمدی اطلاعات محرمانه و سری دولتی..... ۱۱۳
- بند اول: عنصر قانونی..... ۱۱۳
- بند دوم: عنصر مادی..... ۱۱۴
- بند سوم: عنصر معنوی..... ۱۱۵
- گفتار دوم: افشای غیر عمدی اطلاعات طبقه بندی شده نظامی..... ۱۱۷
- بند اول: عنصر قانونی..... ۱۱۷
- بند دوم: عنصر مادی..... ۱۲۴
- بند سوم: عنصر معنوی..... ۱۳۰
- گفتار سوم: افشای غیر عمدی داده های سری..... ۱۳۳
- بند اول: عنصر قانونی..... ۱۳۳

بند دوم: عنصر مادی.....	۱۳۳
بند سوم: عنصر معنوی.....	۱۳۴
نتیجه گیری.....	۱۳۶
پیشنهادهات.....	۱۳۹
پیوست.....	۱۴۳
قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات.....	۱۴۳
قانون جرمای رایانهای.....	۱۵۰
قانون مازاد انتشار و افشای اسناد محرمانه و سری دولتی.....	۱۶۳
آیین نامه طرز نگهداری اسناد محرمانه و سری دولتی مصوب ۱۳۵۴.....	۱۶۵
ارائه اسناد و مدارک به درخواست کنندگان قضایی سازمان بازرسی کل کشور.....	۱۷۰
خودداری قضات از داد و ستد اسناد مربوط به ضابطان و سازمان های در حکم ضابط به متهمان.....	۱۷۱
رعایت مسائل حفاظتی اسناد و اوراق طبقه بندی شده برای جلوگیری از سوء استفاده عناصر ناپاب.....	۱۷۱
آیین نامه اجرایی قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۶۰ و اصلاحیه های بعدی آن.....	۱۷۲
دستور العمل حفاظت از اسناد، اطلاعات و ادله پرونده های قضایی.....	۱۷۳
دستور العمل ساماندهی و نظارت بر تردد مراجعان و ارتقای رفتار سازمانی در قوه قضاییه.....	۱۷۴
آیین نامه اجرایی قانون رسیدگی به تخلفات اداری.....	۱۷۵

آیین نامه انتظامی رسیدگی به تخلفات صنفی و حرفه ای شاغلان حرفه های پزشکی و وابسته.....	۱۷۵
قانون کانون کارشناسان رسمی دادگستری.....	۱۷۶
آیین نامه نظام جامع اطلاع رسانی قوه قضاییه.....	۱۷۷
مقررات و ضوابط شبکه های اطلاع رسانی رایانه ای.....	۱۷۸
آیین نامه ساماندهی فعالیت پایگاه های اطلاع رسانی اینترنتی ایرانی.....	۱۷۸
آیین نامه نظام اطلاع رسانی عمومی قراردادها.....	۱۷۹
قانون اساس اسناد طبقه بندی شده وزارت امور خارجه و آیین نامه اجرایی مربوط به آن.....	۱۸۱
آیین نامه تاسیس و نحوه فعالیت خبرگزاری های غیردولتی.....	۱۸۳
قانون برنامه پنجم توسعه آیین نامه اجرایی آن.....	۱۸۵
آیین نامه اجرایی بند «ب» (۴۶) قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران.....	۱۹۰
آیین نامه گسترش کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشور.....	۱۹۲
بازخوانی یک پرونده با موضوع افشای غیرممدی اطلاعات.....	۲۱۸
منابع.....	۲۲۱

پیشگفتار ناشر

افشای غیر مجاز اطلاعات طبقه‌بندی‌شده، یکی از مصادیق جرایم علیه امنیت ملی است که اولین بار در قانون مجازات انتشار و افشای اسناد محرمانه و سری دولتی مصوب ۱۳۵۳.۱۱.۲۹ پیش‌بینی شده است. با توجه به اهمیت موضوع و عواقب زیان‌بار ناشی از وقوع چنین جرمی در سطح جامعه، و همچنین سوء استفاده‌هایی که ممکن است برخی افراد، دولت‌ها و یا سازمان‌ها در سرپوش گذاشتن بر اعمال غیرقانونی خود در لوای حفاظت از اطلاعات طبقه‌بندی‌شده ارتکب شوند، لازم است تا حد امکان شبهات و ابهامات موجود در این زمینه حل و فصل شده و مرز روشنی برای تفکیک انواع اطلاعات از حیث اهمیت و لزوم حفاظت از برخی از آنها به عنوان استثناء بر اصل آزادی دسترسی به اطلاعات در نظر گرفته شود. به عبارت دیگر می‌بایست ضمن احترام به حقوق اساسی مردم در آزادی دسترسی به اطلاعات، صیانت از اطلاعات مهم و حساسی همچون اطلاعات مرتبط با امنیت ملی به صورت خود باقی بماند.

با نگاهی به سیر تحول و پویایی قوانین داخلی می‌توان دریافت که رویه قانون‌گذار در جهت کم‌کردن میزان طبقه‌بندی اطلاعات و حرکت به سمت جریان آزاد اطلاعات بوده است. شاهد این مطلب، تصویب قانون دسترسی آزاد به اطلاعات و

قانون جرایم رایانه‌ای، به عنوان جدیدترین قوانین تدوین شده در این زمینه است؛ به طوری که قانون‌گذار در قانون اخیر فقط از داده‌های سری نام برده‌است.

لازم به ذکر است، به دلیل نوظهور بودن جرایم سایبری، خصوصاً جرایم مربوط به امنیت ملی و وضعیت خاص جمهوری اسلامی ایران که از جانب قدرت‌های بیگانه تحت فشار همه‌جانبه‌ای قرار گرفته است، نیاز به فعالیت در این زمینه را بیش از پیش می‌نماید. لذا در این نوشتار، سعی شده موضوع افشای اطلاعات طبقه‌بندی شده به سبوه سنتی و جدید آن (محیط سایبر) موشکافی گردد و با بررسی نقایص قوانین موجود و سلاخی ناشی از آن و ارائه پیشنهاد‌های مناسب، گامی در جهت پیشگیری، کشف و برخورد قانونی با اینگونه جرایم برداشته شود.

در نهایت می‌توان گفت از آنجا که جرم افشای اطلاعات طبقه‌بندی شده امروزه در بین سازمان‌ها و مراکز دولتی، خصوصاً مراکز حساس امنیتی و نظامی، به وفور رخ می‌دهد، لذا دستوردهای ایران دقیق می‌تواند در نهادها و مراکز نظامی و انتظامی، قضایی، جامعه اطلاعاتی و همچنین سایر نهادهایی که با انواع اطلاعات و داده‌های حساس و طبقه‌بندی شده سروکار دارند، مورد استفاده قرار گیرد.

یادداشت مؤلف

حفظ و نگهداری اطلاعات طبقه‌بندی‌شده یکی از مهم‌ترین وظایف مدیران و کارکنان در سازمان‌ها را در دهان هر دولتی و به‌ویژه مراکز نظامی می‌باشد. فعالیت گسترده سرویس‌های اطلاعاتی کشورهای تخصصی در راستای کسب و جمع‌آوری اطلاعات طبقه‌بندی‌شده از مراکز حساس سیاسی و نظامی مسلح ج.ا.ا، اهمیت و جایگاه این موضوع را به خوبی نمایان می‌سازد.

کتاب پیش‌رو سعی دارد تا به تشریح یادداشت‌های مختلف موضوع افشای اطلاعات طبقه‌بندی‌شده در حقوق کیفری ایران بپردازد. فصل اول این کتاب به تعریف مفاهیمی همچون اطلاعات، داده و انواع آن، طبقه‌بندی اسناد و همچنین آشنایی با انواع طبقه‌بندی اطلاعات در قوانین و آیین‌نامه‌های مختلف اختصاص داده شده است.

همچنین با توجه به اینکه افشای اطلاعات طبقه‌بندی‌شده می‌تواند به صورت عمدی و غیرعمدی ارتکاب یابد، فصل دوم به افشای عمدی و فصل سوم نیز به افشای غیرعمدی اطلاعات طبقه‌بندی‌شده اختصاص یافته است. ضمناً جهت انسجام مطالب و با توجه به اینکه قوانین مختلفی در این زمینه اقدام به جرم‌انگاری نموده‌اند، فصل دوم و سوم در قالب سه گفتار تشریح شده‌اند.

گفتار اول شامل افشای اسناد محرمانه و سری دولتی، گفتار دوم مربوط به افشای اطلاعات نظامی و گفتار سوم نیز به افشای داده‌های سری اختصاص داده شده است. در آخر نیز به دلیل وجود قوانین، آیین‌نامه و بخش نامه‌های متعدد و پراکنده در رابطه با اسناد و اطلاعات طبقه‌بندی شده، سعی شده تا مهم‌ترین این قوانین در انتهای کتاب تحت عنوان ضمایم آورده شود تا خوانندگان محترم به راحتی بتوانند به قوانین لازم و مورد استفاده در این کتاب دسترسی یابند.

مصطفی یوسف‌وند